

Riktlinjer om muta, korrupktion och jäv för anställda och förtroendevalda i Oxelösunds kommunkoncern

Beslutad av Kommunfullmäktige den 2017-09-20

Reviderad av Kommunfullmäktige den 2018-04-04

1. Innehållsförteckning

Allmänt.....	3
Syfte.....	3
Bakgrund.....	3
Tagande av muta och givande av muta.....	3
Gränsen mellan otillbörlig och tillbörlig förmån	4
Situationer då du bör tänka dig för.....	5
Måltider.....	5
Kundträffar	5
Studieresor, kurser och seminarier	5
Gåvor	5
Gåvor och testamenten inom kommunens hälso- och sjukvård och socialtjänst.....	5
<i>Gåvor</i>	5
<i>Gåvor utan realiserbart ekonomiskt värde</i>	6
<i>Testamentariskt förordnande</i>	6
Tjänster	6
Rabatter, följerbudande och lån	6
Övriga erbjudanden, bonuspoäng.....	6
Rutiner då korruptionsbrott misstänks eller upptäckts.	6
Exempel på rättsfall.....	6
Jäv.....	7
Vad säger lagen?.....	7
När är man jävig?	7
Verkan av jäv.....	7

Riktlinjer om tagande av muta respektive givande av muta

Allmänt

Oxelösunds kommun har tillsammans med de kommunala bolagen verksamheter inom flera olika områden. Du som verkar inom dessa verksamheter antingen som medarbetare eller förtroendevald kan bli utsatt för olika slags påverkan. Det finns de som försöker influera verksamheterna på olika vis och det är viktigt att veta var gränsen går mellan en tillbörlig och en otillbörlig förmån.

För all offentlig verksamhet är demokrati, rättssäkerhet och effektivitet grundläggande värden. Detta betyder att du har ett ansvar att bidra till att upprätthålla allmänhetens förtroende för myndigheten och det är ytterst viktigt att allmänheten kan känna detta förtroende för de verkande inom kommunen att de agerar sakligt och opartiskt. Kommunkoncernens anställda och förtroendevalda ska inte missbruka sin ställning och dess integritet ska inte behöva ifrågasättas.

Syfte

Det kommunledningen vill förmedla med dessa riktlinjer är att förtydliga gränsdragningen mellan otillbörliga och tillbörliga förmåner för medarbetare och förtroendevalda i Oxelösunds kommun och de kommunala bolagen. Dessa riktlinjer är skapade i syfte att fungera som ett stöd för alla anställda och ska även tydliggöra för leverantörer vad som gäller i Oxelösunds kommun.

Bakgrund

Lagförändringen som skett i Brottsbalken (BrB) har föranlett att korruptionshandlingar nu samlats under ett och samma kapitel i BrB: 10 kap. - Om förskingring, annan trolöshet och mutbrott. Denna lagförändring och de övriga som gjorts har varit i syfte att åstadkomma en tydligare och mer ändamålsenlig mutbrottslagstiftning. Regeringen ansåg även att beteckningen "muta och bestickning" var förlegat och uppdaterade den till "*tagande av muta och givande av muta*". Man har även skapat en kod för näringslivets självreglering och denna förvaltas av *Institutet Mot Mutor*. Denna kod (Svensk kod om gåvor, belöning och andra förmåner i näringslivet) ska fungera som vägledande för om hur förmåner får användas för att främja verksamheten.

Tagande av muta och givande av muta

Denna lag gäller för alla anställda, förtroendevalda och dess bolag. Det omfattar både offentlig och privat verksamhet. De krav som finns är högre på anställda och förtroendevalda inom offentlig verksamhet och korruptionsbrott av karaktären mutor faller in under allmänt åtal, 20 kap. 5§ i BrB. En allmän åklagare har därmed rätt till och är även skyldig att väcka åtal för brott där personer åsidosatt vad som åligger dem i utövningen av anställning eller uppdrag, här innefattas alltså mutbrott.

Den nya beteckningen *tagande av muta* innebär att den som utövar arbete eller uppdrag tar emot, godtar ett löfte om eller begär en otillbörlig förmån för utövningen av dennes arbete eller uppdrag. Se 10 kap. 5 a § BrB.

Det som betecknas som *givande av muta* är motparten till den som tar emot muta; denne ger tjänsteutövaren eller uppdragsutövaren en muta, ger ett löfte om eller begär otillbörlig förmån för utövning av arbete eller uppdrag. Se 10 kap. 5 b § BrB.

Med korruption menar man otillbörligt utnyttjande av den offentliga positionen för att uppnå privata fördelar: sammanblandning som är otillbörlig och detta mellan det offentliga uppdraget och privata intressen. Trolöshet mot huvudman innefattas även av korruption och innebär att någon missbrukar en förtroendeställning och detta missbruk innebär skada för huvudmannen. Korruption är med andra ord ett paraplybegrepp för mutbrott och mutor. En muta är en förmån som ges otillbörlig och en tillbörlig förmån är som det låter: en passande förmån. Gränserna mellan opassande förmåner (muta) och passande förmåner läser du mer om nedan.

Gränsen mellan otillbörlig och tillbörlig förmån

Det som anses vara otillbörlig förmån är uppenbara fall då man ger eller tar emot en förmån som förknippas med att någon i sin tjänsteutövning förväntas handla på ett visst sätt. Det behöver inte finnas bevis på att man blivit påverkad eller skulle bli påverkad av en förmån utan det räcker med att man sakligt skulle kunna bli påverkad av förmånen för att kunna dömas.

Det går inte att fastställa en värdegräns som man kan utgå från när det skulle vara tillåtet att ta emot eller ge en gåva utan man utgår från hur det kan tänkas inverka tjänsteutövningen. Gåvan ska inte förknippas med en prestation utan ska vara förutsättningslös.

När du erbjuds förmåner från en utomstående part bör du alltid ställa dig själv frågorna nedan:

- Är detta en förmån och varför erbjuds den mig?
- Finns det en koppling mellan förmånen och min tjänsteutövning? Hur är förmånen beskaffad och vad är den värd?
- Vilket inflytande har jag på min arbetsgivares relation med den som erbjuder förmånen?

Skulle det vara så att förmånen du blir erbjuden betingar ett visst värde för dig som mottagare och den är kopplad till din tjänsteutövning eller uppdrag så ses det som ett mutbrott. Skulle du tacka ja till en sådan förmån så har du begått ett mutbrott. Upplever du att du i ditt arbete/uppdrag blir utsatt för försök till muta så skall du genast kontakta och meddela din chef om detta. Du skall även tacka nej till förmånen i fråga och hänvisa till denna riktlinje.

Kom väl ihåg att du som anställd i Oxelösunds kommun eller dess bolag inte får agera på något vis som skulle kunna föranleda några tankar om korruption bland allmänheten.

Ett bra sätt att undvika svårigheterna är att helt undvika att ta emot gåvor och förmåner. En gåva som du valt att avstå från behöver du aldrig ångra!

Situationer då du bör tänka dig för

I det följande ges exempel på situationer där erbjudandet av en förmån från en extern part bör hanteras med extra stor försiktighet. Samtliga exempel gäller anställda och förtroendevalda i Oxelösunds kommun och dess bolag.

Sådana förmåner som inte är avsedda att påverka ditt handlande och som inte rimligen kan misstänkas påverka det är som regel tillåtna.

Måltider

I relationen till en leverantör bör du tacka nej till att bli bjuden på alla typer av måltider av en utomstående, om inte måltiden har ett naturligt samband med uppdraget. Måltider i samband med uppdraget kan vara en "normal" arbetslunch, det vill säga "dagens rätt" eller motsvarande. Det ska vara av en vardaglig karaktär. Det är aldrig tillåtet att låta sig bjudas i samband med en upphandling av vara eller tjänst, oavsett vilken roll du har i upphandlingsprocessen. Att bli bjuden på alkohol till måltiden är alltid en otillbörlig förmån.

Kundträffar

Om ett utomstående företag som kommunen handlar av bjuder på någon form av förtäring i samband med en kundträff är det normalt tillåtet att delta om huvudsyftet med träffen är att utbyta information. Även i samband med kundträffar är alkohol till måltiden en otillbörlig förmån.

Studieresor, kurser och seminarier

Resor som har ett naturligt samband med tjänsteutövningen/förtroendeuppdraget är det oftast tillåtet att delta i, om de omfattar en dag. Om resan inkluderar övernattnings ska kommunen själv stå för kostnaden. Man bör alltid diskutera längre studieresor med sin chef. Resor i form av nöjes- eller semesterresor är inte tillåtet, gäller både för helt eller delvis betalda resor.

Gåvor

I princip ska du aldrig ta emot gåvor från utomstående. Särskild restriktivitet gäller för den som utövar myndighetsutövning. Tillbörlig förmån kan vara mindre varuprover, enklare prydnadsföremål och minnesgåvor. Enklare uppvaktningar i samband med sjukdom, högtidsdagar, helger såsom jul och olika former av avslutning kan accepteras. Ett exempel på avslutning kan vara skolavslutning eller julavslutning.

Gåvor och testamenten inom kommunens hälso- och sjukvård och socialtjänst

För att förtroendet för kommunens hälso- och sjukvård och socialtjänst inte ska kunna ifrågasättas är det av yttersta vikt att du som anställd beaktar kravet på lika vård och rättigheter för alla utan att förvänta dig några särskilda förmåner för din tjänsteutövning.

Gåvor

Du får aldrig ta emot gåvor av en vårdtagare eller brukare om det kan ge upphov till misstanke om särbehandling av vårdtagaren. Penninggåvor ska aldrig accepteras även om det skulle röra sig om små belopp. Även när det gäller andra slags gåvor bör stor försiktighet iakttas och för gåvor med ett realiserbart värde såsom smycken, konstverk etc. så gäller samma förhållningssätt som för penninggåvor.

Gåvor utan realiserbart ekonomiskt värde

En vårdtagare vill ibland visa sin tacksamhet genom att bjuda på en tårta, choklad, köpa blommor etc. Sådana gåvor bör kunna accepteras utan att det ska anses vara otillbörligt. Däremot är det olämpligt att ta emot flera gåvor från en och samma vårdtagare även om värdet av gåvorna är ringa.

Testamentariskt förordnande

Vårdpersonal får inte ta emot ett testamentariskt förordnande från en vårdtagare. Inte heller får personalen påverka en vårdtagare att upprätta ett testamente till förmån för någon annan.

Tjänster

En muta kan bestå i sidoleveranser av varor och tjänster från leverantör t.ex. att få en tjänst utförd, som till exempel ombyggnad av hus. Det är särskilt viktigt att vara uppmärksam mot givande av mutor från leverantörer när du som privatperson begär in offerter från företag som du samtidigt har en relation till i sin tjänsteutövning.

Rabatter, följerbjudande och lån

Anställda eller förtroendevalda får inte ta emot rabatter, följerbjudanden eller lån som kan kopplas till den anställdes tjänsteutövning eller den förtroendevaldes uppdrag. Detta innebär även att den anställda inte får ta emot rabatter, följerbjudanden eller lån som inte riktar sig till samtliga anställda. Rabatter som riktar sig till alla anställda och redogörs i Personalhandboken under rubriken förmåner anses inte vara en otillbörlig förmån.

Även borgensåttagande eller skuldäckning är förbjudet, likväl köpeskilling eller fordran, amortering eller ränta som efterskänks.

Övriga erbjudanden, bonuspoäng

Ibland förekommer det att anställda och förtroendevalda får erbjudanden i tjänsten/uppdraget om att fritt eller till subventionerat pris delta i olika evenemang på fritiden. Det kan vara en resa, lån av sportstuga/segelbåt eller aktiviteter som till exempel golftävlingar. Tacka alltid nej till sådana erbjudanden. Bonuserbjudanden i form av bonuspoäng i samband med exempelvis flygresor, övernattningar på hotell ska alltid tillfalla arbetsgivaren när detta är lämpligt, annars tackar du nej till ett sådant erbjudande.

Rutiner då korruptionsbrott misstänks eller upptäckts.

Om du har frågor om vad som är en otillbörlig förmån eller gåva eller har fått ett erbjudande av någon utomstående ska du genast kontakta och meddela din chef, som därefter kan föreslå åtgärder. Misstänker du som anställd att någon inom kommunen är utsatt för/tackar ja till muta, ska du anmäla detta till närmaste chef, eller dennes chef.

Det kan kännas olustigt eller oartigt när man tackar nej till en förmån. Det man kan göra är att vänligt men bestämt tacka nej och hänvisa till dessa riktlinjer.

Exempel på rättsfall

En kvinna som arbetade inom hemtjänsten fick reda på att ett äldre par som hon arbetade hos skulle sälja sin bil. Kvinnans dotter fick köpa bilen för 3 000 kronor, trots att den värderats betydligt högre. Hovrätten fällde vårdbiträdet för mutbrott och dottern för medhjälp.

En vårdare vid en kriminalvårdsanstalt lånade 5 000 kr av en intagen för att köpa vinterdäck till sin bil. Den intagne bad inte om någon gentjänst. Tingsrätten ansåg att lånet varit otillbörligt och hade skett i vårdarens tjänsteutövning och dömde för mutbrott till villkorlig dom och 80 dagsböter.

Jäv

Vad säger lagen?

Lagreglerna om jäv för offentliganställda finns bland annat i 11 § förvaltningslagen och i 6 kap. 24-27 §§ kommunallagen. Reglerna talar om när en anställd eller förtroendevald ska anses ha ett sådant intresse i ett ärende att hans eller hennes opartiskhet kan ifrågasättas. Jävsreglerna gäller vid all ärendehantering och riktar sig till den som på något sätt kan påverka dess utgång. I första hand gäller reglerna beslutande och föredragande, men även den som medverkat genom att upprätta ett förslag till beslut men sedan inte är med vid den slutliga handläggningen.

När är man jävig?

Klara fall av jäv är

- om du eller någon närstående är sökande i ärendet eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för dig eller en närstående,
- när ett ärende överklagats eller av annat skäl ska avgöras i en högre instans och du tidigare deltagit i den slutliga handläggningen i den lägre instansen.

Du kan också vara jävig om det finns någon annan särskild omständighet som skulle kunna rubba förtroendet för din opartiskhet, till exempel om du är

- vän eller ovän med någon som är part eller intressent i ärendet,
- ekonomiskt beroende av en part eller intressent,
- engagerad i saken på ett sådant sätt att misstanke lätt kan uppkomma att det brister i förutsättningarna för en opartisk bedömning.

I kommunens verksamhet förekommer ibland situationer som inte är entydiga eller enkla att bedöma ur jävssynpunkt. Det kan finnas omständigheter som helt enkelt inte "känns bra" och som därför kan ifrågasättas. I denna gråzon av olika förhållanden, bindingar eller intressekonflikter mellan dig som tjänsteman eller förtroendevald och någon part i ärendet kan omständigheterna vara av den karaktären att myndighetens trovärdighet skulle kunna skadas även om det inte är fråga om jäv i lagens mening. *I alla sådana fall kan en försiktighetsprincip tillämpas som innebär att det kan vara bäst att avstå från att delta i hanteringen av ärendet "för säkerhets skull".*

Verkan av jäv

Om du är jävig får du inte delta i handläggningen av ärendet eller uppdraget. Det innebär att du normalt inte får vidta någon åtgärd i ärendet över huvud taget. Om du känner till någon omständighet som kan antas utgöra jäv mot dig ska du självmant meddela detta, normalt till din chef. Är du tveksam om jäv föreligger bör du ta upp frågan till diskussion. Om du skulle delta i ett ärendes handläggning fast du är jävig kan du orsaka försening av det eftersom ett beslut i ärendet kan överklagas på grund av jävet.